

Правові позиції Суду Європейського Союзу

НАДМІРНІ ВИМОГИ СТОСОВНО ДОЗВОЛУ КЕРУВАТИ АВТОМОБІЛЕМ МОЖУТЬ ПЕРЕШКОДЖАТИ ВІЛЬНОМУ ПЕРЕСУВАННЮ ОСІБ*

10. Пані Сканаві і пан Крисантакопулос, громадяни Греції, переїхали на проживання до Німеччини для того, щоб здійснювати управління підприємством *Güstrower Möbel GmbH* (далі – *Güstrower*) за довіреністю (*Treuhand*). На той час пан Крисантакопулос був керуючим директором *Güstrower*.

11. Пані Сканаві, яка проживає в Німеччині з 15 жовтня 1992 р., була затримана поліцією 28 жовтня 1993 р. під час керування автомобілем, що належить *Güstrower*. Вона мала посвідчення водія, видане грецькою владою, але не мала німецького посвідчення водія.

12. З огляду на ці факти прокурор при *Landgericht* (Земельному суді) м. Берліна наклав штраф у п'ятнадцятикратному розмірі 200 німецьких марок, що в загальній сумі становило 3 000 німецьких марок, який покладався на кожного обвинуваченого.

13. Національний суд висловив думку про те, що обвинувачені скоїли злочини, у яких їх було звинувачено в результаті недбалості, через те, що пані Сканаві, проживаючи в Німеччині, не обміняла посвідчення водія протягом одного року. Утім, суд вважає, що німецьке законодавство з цього питання може суперечити статтям 6, 8-а та 52 Договору про Європейський Союз (далі – Договір про ЄС).

14. У зв'язку з цим національний суд зазначив, *inter alia*, що дозвіл керувати автомобілем у сучасних обставинах є необхідною умовою для здійснення торгівлі чи роботи за професією, і що надмірні вимоги стосовно цього можуть перешкоджати вільному пересуванню осіб. У цьому контексті зобов'язання щодо обміну посвідчення водія є дискримінаційними стосовно громадян інших держав-членів, які переїжджають на проживання в Німеччину. Хоча обмін посвідчення водія не підпадає під особливі умови, власник такого посвідчення, виданого іншою державою-членом, який керує транспортним засобом після спливу строку, встановленого для обміну посвідчення, вважається особою, яка ніколи не мала посвідчення водія, або посвідчення якої було анульоване. Це тягне за собою позбавлення волі або штраф, а отже, накладає судимість на таку особу, яка також може мати наслідки для

* Витяг із рішення Суду Європейського Союзу у справі “Сканаві і Крисантакопулос” С-193/94 від 29 лютого 1996 р., сформований О. Посикалюком. Див. *детальніше*: Skanavi and Chryssanthakopoulos, С-193/94, 29 February 1996 <<http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=61994CJ0193&lang1=en&type=TEXT&ancre=>> (accessed: 13.04.2019).

роботи за фахом, такі як скасування концесії на підставі ненадійності. Навіть якщо порушення обов'язку з обміну було з об'єктивних підстав, таких як необхідність перевірити дійсність посвідчення водія або зробити додаткові записи, які можуть вимагатися відповідно до німецького законодавства, санкції, котрі можуть бути накладені за порушення такого обов'язку є, на думку національного суду, непропорційними тяжкості такого порушення.

15. У зв'язку з викладеним, суд першої інстанції Тіргартена, м. Берлін, вирішив призупинити розгляд справи і передати питання на розгляд Суду для попереднього рішення:

“Чи повинні статті 6, 8-а та 52 Договору про ЄС тлумачитись як не-сумісні з положенням національного законодавства, яке вимагає обміну національного посвідчення водія, виданого державою – членом ЄС, на німецьке посвідчення протягом одного року з моменту переїзду на звичайне місце проживання власника у Федеративну Республіку Німеччина, і порушення якого буде означати, що керування автомобілем без посвідчення є правопорушенням та карається позбавленням волі терміном до одного року або штрафом?”

16. Питання, порушене національним судом, стосується тлумачення положень Договору про ЄС, хоча суттєві події для основного провадження відбулися 28 жовтня 1993 р., тобто за три дні до набуття ним чинності. Хоча ст. 6 Договору про ЄС майже відтворює ст. 7 Договору про ЄС і ст. 52 не була змінена відповідно до Договору про ЄС, ст. 8 є новим положенням, яке, на думку національного суду, може перешкоджати застосуванню національних положень для розгляду кримінальної справи, переданої в цей суд.

17. Таким чином, виявляється, що національний суд міг застосувати принцип, визнаний національним законодавством, згідно з яким більш сприятливі положення кримінального права мають зворотну силу, а отже, зупиняють дію положень національного законодавства в тій частині, в якій вони суперечать положенням Договору про ЄС.

18. У зв'язку з цим потрібно вирішити порушене питання, оскільки завданням національного суду є визначити як необхідність ухвалення попереднього рішення для того, щоб він міг прийняти остаточне рішення, так і важливість питань, які він передає на розгляд Суду (див., зокрема, об'єднані справи C-358/93 і C-416/93 *Bordessa and others* (*European Court reports*, 1995, I-361, п. 10).

19. Порушивши це питання, національний суд передусім намагається визначити, чи мало право Співтовариства пріоритет перед запровадженням Директиви 91/439, чи можуть статті 6, 8-а та 52 Договору про ЄС заборонити державі-члену вимагати від власника посвідчення водія, виданого іншою державою-членом, обміняти це посвідчення на посвідчен-

ня водія приймаючої держави-члена протягом одного року від моменту переїзду на проживання в цій державі, щоб мати право керувати там автомобілем.

20. Суд неодноразово заявляв, що ст. 6 Договору про ЄС, яка встановлює загальний принцип заборони дискримінації за ознакою громадянства, застосовується незалежно тільки в ситуаціях, які регулюються законодавством Співтовариства, щодо яких Договір про ЄС не встановлює конкретної заборони дискримінації (див., с. 226 “Європейське право” № 1-2/2013 Рішення суду ЄС у справі C-193/94 “*skanavi and chryssanthak opoul os*”, зокрема, справу C-18/93 *Corsica Ferries Italia v. Corpo dei Piloti del Porto di Genova*. *European Court reports*. 1994. 1-1783, п. 19).

21. Принцип недискримінації був запроваджений і чітко викладений стосовно права на економічну діяльність у ст. 52 Договору про ЄС.

22. Стаття 8-а Договору про ЄС, яка у загальних рисах закріплює право кожного громадянина Союзу вільно пересуватися і проживати на території держав-членів, чітко закріплена у ст. 52 Договору про ЄС. Оскільки події, які розглядаються у межах основного провадження, підпадають під дію зазначеного положення, то немає необхідності ухвалювати рішення про тлумачення ст. 8-а.

23. Стосовно ст. 52 Суд уже ухвалив рішення у справі *Choquet* (*European Court reports*. 1978. 2293), у п. 4 якого зазначалося, що норми національного законодавства стосовно цього питання і взаємне визнання посвідчень водія держав-членів як безпосередньо, так і опосередковано впливають на здійснення прав, гарантованих положеннями Договору про ЄС щодо свободи пересування працівників, свободи заснування та свободи надання послуг. Зважаючи на важливе значення особистих транспортних засобів, володіння посвідченням водія, визнаного належним чином державою перебування, може вплинути на фактичну діяльність осіб, які відповідно до законодавства Співтовариства вважаються працівниками або самозайнятими особами, а в ширшому розумінні перешкоджати вільному пересуванню осіб.

24. Проте в п. 7 рішення Суду у цій же справі Суд також заявив, що, беручи до уваги вимоги безпеки дорожнього руху, просте визнання посвідчень водія осіб, які обрали для проживання територію іншої держави-члена, ніж держава, яка видала водійське посвідчення, не може застосовуватись, якщо вимоги видачі посвідчень водія не гармонізовані належним чином.

28. По-перше, відповіддю на першу частину порушеного питання має бути (оскільки законодавство Співтовариства передбачає подальше запровадження Директиви 91/439, ст. 52 Договору не перешкоджає державі-члену вимагати від власника посвідчення водія, виданого іншою державою-членом) заміна його на посвідчення водія приймаючої держави-члена про-

тягом одного року з моменту отримання місця проживання в цій державі для того, щоб мати право керувати автомобілем на її території.

29. По-друге, національний суд запитує, чи можуть статті 6, 8-а та 52 Договору про ЄС заборонити керування транспортним засобом особам, які могли отримати посвідчення водія приймаючої держави шляхом обміну посвідчення, виданого іншою державою-членом, але які не зробили цього протягом встановленого періоду, і чи вважається це керуванням транспортним засобом без наявності посвідчення водія та карається позбавленням волі або штрафом.

30. Зважаючи на причини, викладені у пунктах 20–22, необхідне тлумачення тільки ст. 52.

31. Відповідно до положень Директиви 80/1263 водійське посвідчення, видане державою-членом, визнається іншими державами-членами, у яких його власник зазвичай не проживає, і протягом одного року також у державі, в якій він звичайно проживає.

32. Незважаючи на те, що власник може бути зобов'язаний поміняти посвідчення водія, щоб мати право керувати транспортним засобом на території приймаючої держави-члена після спливу одного року, його водійське посвідчення продовжує діяти у державі-члені, яка його видала, та визнається в інших державах-членах.

33. Держави-члени можуть відмовити в обміні посвідчення водія за певних обставин, встановлених Директивою, але ця можливість не може вплинути на права власників посвідчень на їх обмін, якщо немає таких виняткових обставин.

34. Зважаючи на вказане, видача посвідчення водія в обмін на посвідчення, видане іншою державою-членом, не є підставою надання права керувати транспортним засобом на території держави перебування, яке безпосередньо встановлюється Основним законом, а є тільки доказом існування такого права.

35. За цих обставин зобов'язання обміняти посвідчення водія, яке держави-члени можуть встановлювати відповідно до положень Директиви, по суті є виконанням адміністративних вимог.

36. За відсутності норм законодавства Співтовариства, які регулюють це питання, держави-члени мають право накладати штрафи за порушення таких зобов'язань. Однак, як свідчать прецеденти, що стосуються недотримання формальностей для встановлення права проживання фізичної особи, яке захищається правом Співтовариства, держави-члени не можуть накладати штраф, який не відповідає тяжкості правопорушення і перешкоджає вільному руху осіб. Цей аргумент має вагоме значення, якщо йдеться про покарання у вигляді позбавлення (див., зокрема, справу C-265/88 *Messner. European Court reports*. 1989. 4209. п. 14). Враховуючи вплив, який право на керування автомобілем має на фактичне здійснен-

ня прав, що стосуються вільного пересування осіб, це також має відноситися до порушень обов'язків стосовно обміну посвідчення водія.

37. Вважати особою, яка не обміняла посвідчення водія, такою, що не має відповідного посвідчення, що тягне за собою кримінальні покарання (навіть якщо й тільки фінансового характеру), подібне до тих, що передбачені національним законодавством, що розглядається у цій справі, буде непропорційним тяжкості наслідків такого правопорушення.

38. Як зазначив національний суд, обвинувачення у кримінальній справі матиме наслідки для здійснення особами торговельної або професійної діяльності або для самозайнятих осіб, зокрема для отримання доступу до певних сфер діяльності, що спричинить порушення свободи пересування.

39. Відповідь на другу частину питання, порушеного національним судом, полягає у тому, що, враховуючи наслідки, які можуть виникнути у межах національної правової системи, що розглядається у цій справі, ст. 52 Договору про ЄС передбачає, що керування транспортним засобом особою, яка могла, але не отримала посвідчення водія приймаючої держави в обмін на посвідчення, видане іншою державою-членом, протягом встановленого строку, не вважається керуванням без посвідчення водія і не підлягає покаранню шляхом позбавлення волі або накладення штрафу.

Правові позиції Верховного Суду

Адміністративна юрисдикція

ПРО ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ ПРИ РОЗГЛЯДІ ПОЗОВУ ПРО ВИЗНАННЯ НЕДІЙСНОЮ ПОДАТКОВОЇ КОНСУЛЬТАЦІЇ*

21 травня 2015 р. товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) звернулося до суду з адміністративним позовом до Головного управління державної фіскальної служби (далі – ДФС) у Львівській області, в якому просило визнати недійсною податкову консультацію Головного управління ДФС у Львівській області, що оформлена листом, та зобов'язати Головне управління ДФС у Львівській області надати нову податкову консультацію на запит.

* Витяг із постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 20 лютого 2018 р. в адміністративній справі № 813/2617/15, сформований Л. Сидоровою.